

ЗВІТ

за результатами обговорення освітньо-наукової програми «Соціологія» з випускниками, які захистили дисертації на здобуття ступеня доктор філософії протягом 2023-2025 років

Загальна характеристика та методологія дослідження.

З метою оцінки якості реалізації освітньо-наукової програми «Соціологія» третього (освітньо-наукового) рівня та її впливу на професійне і наукове становлення здобувачів було проведено аналітичне експертне опитування випускників програми, які успішно завершили навчання та захистили дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. Опитування мало характер експертного інтерв'ю, спрямованого на рефлексію досвіду навчання, оцінку змісту та структури програми, а також визначення її сильних сторін і напрямів подальшого вдосконалення. У дослідженні враховано експертні позиції чотирьох випускників програми: Дар'я Яшкіна (2023), Вікторія Крижанівська (2023), Оксана Нехаєнко (2024), Дмитро Лобанов (2025). Усі респонденти завершили повний цикл підготовки за освітньо- науковою програмою та успішно захистили дисертаційні дослідження.

Дослідження ґрунтується на принципах якісного аналізу експертних суджень. Замість стандартизованої анкети використовувалася логіка напівструктурованого експертного інтерв'ю, що дозволило: зафіксувати узагальнені оцінки програми; виявити спільні смислові акценти у досвіді випускників; сформулювати аналітичні висновки щодо результативності програми. Отримані відповіді були проаналізовані шляхом тематичного узагальнення та структурування.

Основні результати опитування.

1. Оцінка змісту та структури програми.

Усі випускники позитивно оцінюють змістовне наповнення програми, відзначаючи її теоретичну глибину та методологічну насиченість. Особливо наголошується на тому, що програма забезпечила системне розуміння сучасної соціології, дозволила переосмислити класичні теорії та інтегрувати їх у власні дослідницькі проекти. Респонденти відзначають логічну структуру програми, збалансоване поєднання обов'язкових і вибіркових компонентів, а також поступове ускладнення навчальних і дослідницьких завдань упродовж навчання.

«Програма дала відчуття цілісності соціології як науки: від теорії до методології й власного дослідження, а не просто набір окремих курсів» (Дар'я).

«Було важливо, що навчальні компоненти не існували окремо від дисертації, а постійно працювали на її розвиток» (Оксана).

«Структура програми дозволяла поступово ускладнювати дослідницькі завдання і не губитися в темі, що дуже важливо для аспіранта» (Дмитро).

2. Розвиток дослідницьких та аналітичних компетентностей.

Випускники одностайно зазначають, що участь у програмі суттєво сприяла формуванню: навичок самостійного формулювання наукових проблем; здатності вибудовувати теоретичні рамки дослідження; методологічної рефлексії та критичного аналізу даних; умінь академічного письма та публічної презентації результатів досліджень. Особливу цінність, за оцінками респондентів, мала постійна інтеграція освітньої складової з роботою над дисертаційним дослідженням.

«Я навчилася не просто застосовувати методи, а розуміти, чому саме вони доречні для мого дослідження і як можна їх використовувати» (Дар'я).

«Найбільший результат, на мою думку, це здатність самостійно формулювати дослідницькі питання і відповідати за власні методологічні рішення» (Дмитро).

3. Взаємодія з науковими керівниками та академічним середовищем.

Усі опитані випускники позитивно оцінюють рівень наукового супроводу в межах програми. Підкреслюється доступність викладачів і наукових керівників, культура академічної дискусії, а також підтримка дослідницької автономії аспірантів. Респонденти відзначають, що програма створює середовище, у якому аспірант сприймається не як пасивний здобувач, а як повноцінний учасник наукової спільноти.

«Відчувалася повага до аспіранта як до колеги, а не просто студента. Для мене робота з науковим керівником – це один з найважливіших та найцінніших моментів навчання в аспірантурі. По суті, його допомога, віра та підтримка зробили дуже багато для того, щоби мій захист став можливим» (Оксана).

«Моя наукова керівниця не нав'язувала готових рішень, вона завжди допомагала структурувати думки, дивитися на ситуації під іншим кутом, шукати та порівнювати різні кейси. Особливо хочу відзначити рівень підтримки, адже він був неймовірним. Це не просто про професійність, це про людяність» (Дар'я).

4. Вплив програми на професійну траєкторію.

За оцінками випускників програми, навчання за освітньо-науковою програмою суттєво вплинуло на їхній подальший професійний розвиток. Здобуті компетентності виявилися релевантними як для академічної діяльності, так і для аналітичної, експертної та викладацької роботи. Випускники зазначають, що підготовка дозволила їм підвищити рівень професійної автономії; розширити можливості участі в наукових і прикладних проєктах; інтегруватися в ширші національні та міжнародні академічні контексти.

«Після захисту я інакше позиціоную себе як дослідника – більш упевнено і самостійно. Однак, те, що я отримав в аспірантурі, стало для мене ключовим у моїй роботі та діяльності. Я почав дивитися на свою роботу та свої проєкти більш аналітично» (Дмитро).

«Навички аналізу і письма, сформовані під час навчання, стали ключовими в моїй подальшій роботі. Я вирішила залишитися працювати в університеті, викладати, займатися міжнародною діяльністю, наприклад, моє навчання в аспірантурі стало ключем для розуміння міжнародного співпраці, реалізації міжнародних проєктів, адже ще аспіранткою я активно долучалася до низки проєктів: вчилася, спостерігала, зростала як дослідниця» (Дар'я).

5. Напрями можливого вдосконалення програми.

Поряд із загально позитивною оцінкою, респонденти вказують на доцільність подальшого розширення можливостей міжнародної академічної мобільності; посилення компонентів, пов'язаних із сучасними методами аналізу даних; розвитку міждисциплінарних курсів і спільних дослідницьких ініціатив. Ці пропозиції мають рекомендаційний характер і розглядаються випускниками як потенційні точки зростання програми.

«Хотілося б більше системної міжнародної взаємодії, навіть у форматі коротких дослідницьких модулів» (Дмитро).

«Корисним було б мати більше структурованих можливостей для обговорення власних досліджень у ширшому колі: з аспірантами інших спеціальностей або з міжнародними колегами, адже такі обміни допомагають інакше побачити власну тему і врахувати міждисциплінарну оптику» (Дар'я).

Висновки.

За результатами експертного опитування випускників освітньо-наукової програми «Соціологія» третього (освітньо-наукового) рівня встановлено, що програма забезпечує високий рівень підготовки докторів філософії та відповідає сучасним вимогам до вищої освіти в галузі соціальних наук. Експертні оцінки випускників свідчать про узгодженість заявлених цілей програми з реальними результатами навчання. Програма не обмежується передачею знань, а спрямована на формування здатності до самостійного продукування наукового знання, критичного мислення та методологічної рефлексії. Освітні компоненти логічно інтегровані з науковою складовою та безпосередньо підтримують роботу над дисертаційним дослідженням.

Результати обговорення підтверджують наявність сприятливого академічного середовища, заснованого на принципах партнерства, наукового діалогу та академічної доброчесності. Взаємодія з науковими керівниками та викладачами сприяє не лише контролю виконання вимог, а й розвитку самостійності та відповідальності здобувачів за власні дослідження. Окрім того, освітньо-наукова програма має відчутний позитивний вплив на подальшу професійну траєкторію випускників. Здобуті компетентності є релевантними для академічної, викладацької, аналітичної та експертної діяльності. Випускники відзначають зростання професійної впевненості, розширення можливостей участі в наукових і прикладних проєктах, а також підвищення якості власної дослідницької роботи.

Поряд із загально позитивною оцінкою програми, експертні коментарі випускників дозволяють окреслити напрями її подальшого розвитку. До них належать: посилення міжнародної академічної взаємодії, розширення міждисциплінарних форматів співпраці, а також поглиблення роботи з сучасними методами аналізу даних. Зазначені напрями розглядаються не як недоліки, а як точки зростання програми.

Загалом результати експертного опитування підтверджують, що освітньо-наукова програма «Соціологія» є цілісною, методологічно сильною та ефективною у формуванні майбутніх дослідників. Освітньо-наукова програма відповідає національним і міжнародним стандартам підготовки докторів філософії та має значний потенціал для подальшого розвитку в контексті інтеграції української соціологічної науки до світового академічного простору.